

Проблеми ландшафтознавства в контексті стратегії сталого розвитку та Європейської ландшафтної конвенції. Матеріали Міжнародного наукового семінару, присвяченого 40-річчю заснування Чорногірського географічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка (3-5 листопада 2017 р.). – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. – 156 с.

Редакційна колегія:

А. В. Мельник, доктор геогр. наук (відповідальний редактор);
Л. Я. Костів, канд. геогр. наук (відповідальний секретар);
В. І. Біланюк, канд. геогр. наук; В. М. Шушняк, канд. геогр. наук;
Б. П. Муха, канд. геогр. наук; В. П. Матвіїв, канд. геогр. наук;
П. М. Шубер, канд. геогр. наук; Б. І. Яворський, канд. геогр. наук

Рецензенти:

В. Г. Гаськевич, доктор геогр. наук, професор;
Я. С. Кравчук, кандидат геогр. наук, професор

Друкується
за ухвалою Вченої Ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол від 18 жовтня 2017 року № 8)

Опубліковано в авторській редакції

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2017

Отже, ґрунтовий покрив складається з найменших, у розумінні картографії ґрунтів, частинок – елементарних ґрунтових ареалів (ЕГА), які формують мікро- та мезоструктури ґрунтового покриву – мікрокомбінації та мезокомбінації, що, в свою чергу й формують структуру ґрунтового покриву. Тому важливим є зрозуміти характеристику найменших частин, щоб мати можливість розглядати структури вищого рівня й ґрунтовий покрив території в цілому.

Список використаних джерел

1. Гаськевич О. В. Роль антропогенного чинника у формуванні структури ґрунтового покриву Гологоро-Кременецького горбогір'я // *Наук. зап. Терн. держ. пед. ун-ту. Сер.: Геогр.* – Тернопіль, 2004, – № 2. – Ч. 1– С. 138–143.
2. Годельман Я. М. Неоднородность почвенного покрова и использование земель / Я. М. Годельман. – Москва: Наука, 1981. – 202 с.
3. Позняк С. П., Красеха Є. Н., Кіт М. Г. Картографування ґрунтового покриву. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 500 с.
4. Прасолов Л. И. Генезис, география и картография почв. – М.: Наука. 1978. – 263 с.
5. Радзій В. Ф. Генетико-геометрична будова структури ґрунтового покриву Волинської височини // *Вісн. Львів., ун-ту. Сер.: Геогр., – Л., 2000, – Вип. 26, – С. 104–107.*
6. Радзій В. Ф. Структура ґрунтового покриву Волинської Височини / В. Ф. Радзій, С. П. Позняк. – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2009. – 206 с.
7. Строганова М. М. Структура почвенного покрова и почвенная картография [Електронний ресурс] / М. М. Строганова. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://soil.msu.ru/kaf-geografia/1593-1177>.
8. Фридланд В. М. Проблемы географии, генезиса и классификации почв. – М.: Наука, 1986. – 243 с.
9. Фридланд В. М. Структура почвенного покрова и методы ее изучения. – М.: Мысль. 1973. – 257 с.

Гнатяк І. С., Карабінюк М. М., Костів Л. Я., Лаврук М. М., Мельник А. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка,

ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВІТРОВАЛЬНО-БУРЕЛОМНИХ ЯВИЩ В ОКОЛИЦЯХ ЧОРНОГІРСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО СТАЦІОНАРУ У ВЕРЕСНІ 2017 РОКУ

17 вересня 2017 року в Українських Карпатах відбулось масштабне вітровально-буреломне стихійне явище. Значні площі вітровалів і буреломів зафіксовані і в околицях Чорногірського географічного стаціонару (ЧГС) Львівського національного університету ім. Івана Франка, який знаходиться в межах Говерляньського природоохоронного науково-дослідного відділення Карпатського національного природного парку. Для вивчення наслідків вітровально-буреломних явищ в околицях ЧГС були проведено ряд вимірів пошкоджених деревостанів (діаметр, довжина, орієнтування, форма і розміри кореневої системи та ін.) та мікроформ рельєфу, які утворились в результаті

вітровалів, особливостей вікового і видового складу дерев, стан зволоження ґрунтів.

Картування поширення повалених і зламаних дерев в околицях ЧГС свідчить про приуроченість вітровально-буреломних явищ до ландшафтної структури території, яка представлена висотними місцевостями, стріями, урочищами і фаціями [1]. Особливо простежується ландшафтна обумовленість і прояв цих явищ на рівні ландшафтних фацій.

Вітровали і буреломи найбільш поширені в межах висотної місцевості давньольодовиково-акумулятивного холодного вологого лісистого середньогір'я з пануванням смерекових лісів на бурих гірсько-лісових ґрунтах в урочищах: сильноспадистих надзаплавних поверхонь, вироблених у флювіогляціальному конусі винесення з чорницево-ожиково-квасенецево-зеленомоховими сураменями на бурих гірсько-лісових середньоглибких слабощербенистих ґрунтах; заплавних слабозаболочених поверхонь з підбілово-квасеницевою і смереково-вільшняковою рослинністю на середньо-суглинистих бурих гірсько-лісових ґрунтах).

Локальний прояв вітровально-буреломних явищ має місце у місцевості крутосхилого ерозійно-денудаційного помірного холодного вологого лісистого середньогір'я з пануванням смерекових і ялицево-буково-смерекових лісів на бурих гірсько-лісових ґрунтах в урочищах: крутих схилів західної експозиції з вологими квасеницевими сураменями на бурих гірсько-лісових середньосуглинистих середньоскелетних ґрунтах; долини потоку на схилі західної експозиції з вологими квасеницевими сураменями і вільшняками на бурих гірсько-лісових середньосуглинистих середньо скелетних ґрунтах.

Вітровали і буреломи, які зафіксовані в околицях ЧГС, можна класифікувати на суцільні і поодинокі. Найбільш поширеними є суцільні вітровали, які можна поділити на дві зони. В їх межах різняться діаметр, довжина і орієнтування пошкоджених деревостанів, а також «тарілок» вивертів.

Переважаючий напрямок вітровалів в околицях ЧГС північний, північно-західний і західний. Часто орієнтація вітровалів має два напрямки і відповідно чітку диференціацію повалених деревостанів. Можна припустити, що процес формування вітровалу відбувався в два етапи під домінуванням відповідного напрямку вітру.

В околицях ЧГС вітровали проявилися у смерекових лісонасадженнях. Зустрічаються і поодинокі виверти ялиці. Характерною особливістю смерекових деревостанів в околицях ЧГС є те, що вони переважно одновікові та однарусні. Особливо чітко проявилася залежність вітровалів і буреломів від віку насаджень. Критичним щодо вітростійкості став вік 60–80 років. Значна вага і розміри старших дерев при падінні сприяла пошкодженню сусідніх.

В околицях ЧГС кількість вітровалів значно більша ніж буреломів. Висота зламу стовбура при буреломах знаходиться на висоті 3–5 метрів. У більшості пошкоджені буреломом дерева є старими.

На нашу думку активний розвиток і особливості поширення вітровально-буреломних явищ в околицях ЧГС 17 вересня 2017 року є результатом накладання дії низки чинників: 1) сильний вітер; 2) специфіка літології гір-

ських порід (суглинисто-валунна морена); 3) густа річкова мережа (більшість вітровалів зосереджено у безпосередній близькості до водних потоків); 4) перезволоженість ґрунтів зумовлена значними опадами напередодні; 5) домінування в лісонасадженнях одновікових стиглих і перестиглих дерев; 6) переважання в лісостанах ялини європейської для якої характерна приповерхнева коренева система.

Література

1. Чорногірський географічний стаціонар. – Львів.: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 132 с.